

הופ מרליס

פריז

A
NOTRE DAME DE PARIS
EN RECONNAISSANCE
DES GRACES ACCORDEES¹

אָנִי רוֹצֶה הוֹלוֹפֶרְזִה²

NORD-SUD

ZIG-ZAG

LION NOIR

CACAO BLOOKER³

כְּדִים שְׁחָרִי דְמִיּוֹת בְּתוֹךְ קְבָרִים אֶטְרוֹסְקִיִּים⁴

RUE DU BAC (DUBONNET)

---

¹ "לגברתנו מפריז, רביתודות על החסדים שהענקת"

² מונח לשוני המתייחס למשפט המובע במלה אחת (יוונית: holophrasis).

³ נור-סוד (מילולית: צפון-דרום): מסילת הרכבת התחתית המחברת בין מונפרנאס למונמארטר. כמו כן, היה זה שמו של כתב עת דאדאיסטי שערך פייר רברדי ב-1917-1918; מרליס מתארת כאן כרזות שהיא רואה בתחנת הרכבת: ZIG-ZAG היה מותג של סיגריות, Lion Noir - משחת נעליים, Cacao Blooker - קקאו ו-Dubonnet הוא אפריטיף ארומטי ומתקתק.

⁴ הכינוי "הדמות השחורה" מתייחס אל סגנון ציור שהיה נהוג בקדרות היוונית בראשית המאה ה-7 לפנה"ס. ביצירות בסגנון זה נצבעו הדמויות בצבע שחור, והפרטים נחרתו בצבע לפני השרפה באמצעות החסרה של צבע.

SOLFERINO (DUBONNET)
CHAMBRE DES DEPUTE⁵

בְּרַקְקֶקְקֶס קוֹאֶקֶס קוֹאֶקֶס⁶ אָנוּ עוֹבְרִים מִתַּחַת לְסֵן
DUBONNET

בְּכֵל הַגְּדוּלָה פּוֹרְצֵת בְּצַעֲקָה BYRRH וּמְחַרְשָׁה אֶת אֲזִנֵּי יוֹחֲנָן הַקְּדוֹשׁ
בְּפִטְמוֹס⁷

*vous descendez madame?*⁸

QUI SOUVENT SE PESE BIEN SE CONNAIT
QUI BIEN SE CONNAIT BIEN SE PORTE⁹

CONCORDE¹⁰

אֲזִנֵּי יְכוּלָה
אֲנִי מְכַרְחָה לְצַעַד לְאַט

גִּנִּי   טוֹיִלְרִי   נְכִסֵּי   לְטָרְנֵס

⁵ שמות של תחנות רכבת.

⁶ הקול שמשמיעות הצפרדעים במחזה 'הצפרדעים' לאריסטופנס: Brekekekkek
.coax coax

⁷ בבל הגדולה היא דמות אלגורית מספר חזון יוחנן של הברית החדשה. על מצחה כתוב שמה המלא "בבל הגדולה, אם הזונות ותועבות האדמה". בבל לובשת בגדי ארגמן ושני, ומעוטרת בזוהב, אבנים יקרות ופנינים. היא מחזיקה בידה גביע זהב המלא בחטאים ובזימה; BYRRH – אפריטיף צרפתי ידוע; פטמוס הוא אי קטן בים האגאי, המקום שבו, על פי המסורת, נכתב חזון יוחנן.

⁸ "את יורדת כאן גברתי?"

⁹ מוטו שהופיע על מכשירי השקילה שהועמדו לרשות הציבור בתחנות המטרו של 1919: "מי ששוקל את עצמו לעיתים תכופות, מכיר את עצמו היטב; מי שמכיר את עצמו היטב נשאר בריא."

¹⁰ תחנת רכבת בקרבת הלובר.

מָשׁוּם	שְׁהֲצִירִים	בָּהוּ	בָּהֶם
כָּל	כָּף	הַרְבֵּה	זְמַן

יְלָדִים קְטַנִּים בְּסַרְבְּלִים שְׁחָרִים שִׁידֵיהֶם, דְּבִיקוֹת מִמְשַׁחְקִים, הֵן כְּמוֹ עֲלִיָּה
הַמְנַצִּים שֶׁל עֲרַמוּנֵית־הַסּוּסִים¹¹ רוֹצוּדֵה־רוֹצוּדֵה־הֶם סוֹכְבִים עַל סוּסֵי־עֵץ
עַד שֶׁמִּסְתַּוְּבָב לָהֶם הָרֵאשׁ.

יוֹנִים יוֹשְׁבוֹת עַל פְּסָלִים
וּמְתַאֲבָנוֹת

Le départ pour Cythère.¹²

הַנִּימְפוֹת הִלְלוּ אֵינָן מְזִיקוֹת
אֶל תִּירָא אֶת הָרֶךְ שֶׁל פִּיהֶן –
אֵיזָה פִּסְטֹר אֶחָד חֹסֵן אֶת הַגְּאֵלִים
מִפְּנֵי נְשִׁיכַת הַנִּימְפָה¹³ . . . הַבֵּט.

גַּמְבֻטָה

סָכָה אֲדַמָּה בְּאֶבְקָה הַתַּחְתּוֹנָה שֶׁל מְעִיל הַפְּרָאק שֶׁלוֹ
הִרְ Tutoiment הַנְּאָלַח שֶׁל הַזּוּגוֹת הַנְּשׂוֹאִים
*Mais c'est logique.*¹⁴

¹¹ ערמונית הסוסים (Aesculus hippocastanum) היא מין עץ נשיר גדול.

¹² "עלייה לרגל לקיתרה" הוא שמו של ציור מאת הצייר הצרפתי אנטואן ואטו (1684-1721).

¹³ מרילס קושרת כאן בין תרופה כנגד כלבת שפיתח הכימאי הנודע לואי פסטר ובין "נשיכת הנימפה", ומכוונת אותנו למוטיב ה"ואגינה דנטטה". יש לציין כי nymphae הוא שם נוסף ל-labia minora ("השפתיים הפנימיות", כלומר, שפתיו של אבר המין הנשי).

¹⁴ לאון גמבטה (1838-1882), מדינאי צרפתי ששימש כנשיא האספה הלאומית וראש ממשלת צרפת. מרליס מתארת כאן את פסל הברונזה בדמותו של גמבטה שניצב בראשה של אנדרטה ענקית שעמדה באותם ימים בקרבת הלובר והתנשאה לגובה של

ה־Esprit Français רֹכֶנֶת לְעִבְרוּ
לוֹחֶשֶׁת¹⁵

סֹדוֹת

מְעַדְנִים רַבֵּי מְשֻׁמְעוֹת
עֲמוּמִים פְּלִסְטִיִּים

עַל אֹדוֹת הַדְּכֻסִּית הַשְּׁלוֹשׁ עֶשְׂרֵה מְאַלְבָּה¹⁶
שְׁעוֹת אֲרָכוֹת-אֲרָכוֹת כְּמוֹ הָאֵיפֶל
פְּתוּמִים רַבִּים בְּמַעֲמָקֵי הַחֲשִׁישׁ¹⁷
בְּאֶצְבַּע רְפָה וּמְטָרִיפָה
מְדְרִיכָה אֲמֻגוּשׁ נִסְתָּר
לְעִבְרָה כְּלָב מְלֻטְזֵי קָטָן וְלָבֶן:¹⁸

הַרְקַע אָפֵר וְיִרְקֵזִית
כְּמוֹ le Midi, הַלּוֹבֵר, ... la Seine¹⁹

עַל אֹדוֹת סְכִינֵי מְכַתְּבִים מְשֻׁנָּהּ, אַרְיָה חָרוּט עַל הַנְּצָב, לְלִיסִסְטְרָה הָיָה
אָחֵד, אֶךְ זֹהֵי אֲמֻנֹתָהּ שֶׁל הָאֵימְפֵּרִיָּה...

עַל אֹדוֹת . . .

כ־27 מטרים. הפסל הותך על ידי שלטון וישי ב־1941 – Tutoiment ; 1941 – אופן פנייה אינטימי,
בגוף שני, שכיח בקרב זוגות נשואים ; Mais c'est logique – “אבל זה הגיוני”.

¹⁵ “הרוח הצרפתית”

¹⁶ הדוכסית השלוש עשרה מאלבה היא הדמות המופיעה בציורו המפורסם של
פרנסיסקו דה גויה ‘הדוכסית הלבנה’ (1795).

¹⁷ פתום – יחידת מידה השווה לשישה רגל. היחידה משמשת בעיקר למדוד
עומק של מים.

¹⁸ מרליס משתמשת כאן במילה Magi, כב”שלושת האמגושים”, ומכאן יוצא
שהכלב המלטוזי הקטן, תחת עננת החשיש, הוא בעצם ישו התינוק.

¹⁹ le Midi הוא כינוי לדרום צרפת ; la Seine הוא נהר הסן.

אָנִי רוֹאָה אֶת הַ־Arc de Triomphe²⁰
 מֵרַבֵּעַ וְאַפְלוּלִי כַחֲלוֹמוֹתָיו שֶׁל יוּלְיוֹס קֵיסָר²¹
 בְּזֶה לְחֻקֵי הַנְּדָסֶת הַמְּרָחֵב,
 וְצוּעֵדֶת בְּעֶדְרוֹת אֶלְתוֹף חוֹמַת הַ־Salle Caillebotte²²
 וְכֵן הַלְאָה וְכֵן הַלְאָה . . .

אָנִי מֵתַעֲבֶכֶת אֶת הַ־Etoile
 הַ־Bois מִשְׁעֲמָם אוֹתִי:²³

צָבִים עִם שְׁרִיוֹנוֹת מְשַׁבְּצִים אֲבָנֵי חֵן
 יְלֵד רוֹמָאֵי שׁוֹלֵף קוֹץ מִכֶּף רִגְלוֹ
 עֶדְרֵי שֶׁל Madame Recamiérs יְחַפּוֹת
 נְאֻנְחוֹת בְּעֶבּוֹר הַשְּׁטוּבְרִיאָן *de nos jours*²⁴
 וּבְכֵל זֹאת . . . קְרוֹב לְמִדֵּי

מְשׁוּטֵט לוֹ rue Saint-Honoré הַעֲתִיק²⁵
 מִרְפֵּט וְאֶדִישׁ, כְּמוֹ אֵיזָה Grand Seigneur²⁶ מִבְּרִטָּאן

---

20 שער הניצחון

21 יוליוס קיסר כבש את פריז ב-52 לפנה"ס.

22 ה־Salle Caillebotte הוא חדר ב"מוזיאון לוקסמבורג" הפריזאי שבו מוצגות יצירות של ציירים אימפרסיוניסטים.

23 כיכר האטואל ("כיכר הכוכב"), כיום כיכר שארל דה גול. הכיכר נמצאת במרכז הציר ההיסטורי של פריז (אקס היסטוריק), ובמרכז ניצב שער הניצחון. ה־Bois (Bois de Boulogne), יער בולון, הוא פארק ציבורי בקצהו המערבי של הרובע ה־16.

24 "צבים עם שריונות" וכו' – ז'וריסקרל הויסמנס, בספרו "להפך", מתאר כיצד צב נופח את נשמתו בגין משקלם הרב של התכשיטים שהועמסו עליו; "ילד רומאי שולף קוץ מכף רגלו" הוא שמו של פסל ברונזה רומאי שהוחרם על ידי נפוליאון והושב מאוחר יותר לרומא. הפסל השפיע רבות על אמנות הרנסאנס באיטליה; ז'ולייט רקמייה הייתה אשת חברה בולטת בצרפת בראשית המאה ה־19. בסלונה נהג להתארח, בין היתר, גם הסופר ואבי הרומנטיציזם הצרפתי, פרנסואה רנה דה שאטובריאן; *de nos jours* – של זמננו.

25 רחוב המקביל לנהר הסן. שם התגורר שאטובריאן.

26 בעל בעמיו

אִישׁ מְאוֹבְרָן, כָּל הָרִי אוֹבְרָן בְּכָל
עֲרֻמוֹן שֶׁהוּא מוֹכֵר . . .²⁷

פְּרִיזוּ הִיא אֶפְרָ עָצוּם וְחוֹלָה גְּעוּגוּעַ לְבֵית
הוּא נוֹשֵׂא בְּלִבּוֹ אֶלֶף כְּפָרִים.

חֲצֵרוֹת נִסְתָּרוֹת –

עִם תְּבִלְיִטִים שְׂטוּחִים שֶׁל פְּאוּנִים, שְׂמִשְׁתִּינִים בֵּין לוֹטוֹסִים
וּמְטַפְסִים צוֹמְחִים עַל הַסְּבָכוֹת –
הֵן עֲמָקִים חֲשָׁאִיִּים שֶׁם נוֹלְדִים אֱלִים קְטַנִּים.

תְּכוּפוֹת שׁוֹמְעִים שֶׁם תְּרַנְגוּל
דוּ דוּ מִי י²⁸

הוּא אֵינוֹ יָכוֹל לְשִׁיר עַל עָרִים –
רוּחוֹ שֶׁל הַסִּידוּס הַזֶּקֶן עִם פְּנְאֵי לְעֲצָבוֹן
בְּלֵב הַבְּטָלָה הַעֲלִזְמֵנִית שֶׁל אֶכְרוֹן
מְשׁוּעַ לְ"עֲבוּדוֹת וְיָמִים" . . . הַסְּפָת!
רוּחַ הַשָּׁנָה הַנִּפְלְאָה²⁹
נִקְשָׁה וְשׁוֹמְמָה

פְּרוּשָׁה עַל קִילוֹמֶטְרִים שֶׁל שְׂדוֹת חוֹמִים
נְהִיָּהם הַנְּקִיִּים וְהַחֲדִים שֶׁל תְּכָרִיכִיהָ הָאֶרְכָּאִיִּים

---

²⁷ ברטאן – חצי אי בצפון-מערב צרפת; אוברן – חבל ארץ הררי במרכז צרפת.
²⁸ "דו דו מי" הם (לדעת המשוררת) התווים אשר לקריאת התרנגול. כמו כן,
יש לציין, כי התרנגול הוא סימלה של צרפת.
²⁹ הַסִּידוּס הִיא מְשׁוּרֵר אֶפִי יוּנִי מוֹקְדֵם, שְׁחִי בְּמֵאָה הַשְּׂמִינִית לְפָנֶיהָ"ס; אֶכְרוֹן,
בְּמִיתוֹלוֹגִיָּה הַיּוּנִית, הוּא נֵהַר הַכָּאב וְאֶחָד מִחֲמֶשֶׁת נֵהָרוֹת הַשְּׂאוּל; "עֲבוּדוֹת וַיָּמִים" הוּא
שִׁיר דִּידִקְטִירִיָּאֵנְתְּרוֹפּוֹלוֹגִי מֵאֵת הַסִּידוּס בֶּן כ־800 שׁוֹרוֹת וְבוּ מִנְחָה הַסִּידוּס אֵת אֲחִיו
פְּרִסְס בְּרוֹי הַחֶקְלָאוֹת וּמְטִיף לוֹ מוֹסֵר; "רוּחַ הַשָּׁנָה" הוּא אֶחָד מֵתֵאֲרִיָּה שֶׁל הֵרָה (Hera is
Yār-a, the year), מִלְכַת הָאוֹלִימְפּוֹס, אֲשֶׁתּוֹ וְאֲחֻתּוֹ שֶׁל זְאוּס, הָאֲמוֹנָה גַם עַל מִתֵּן הַפְּרִי
בְּעוֹנָתוֹ.

סְתָתוּ הַיֵּטֵב בְּיַדֵי הַדְּבָר...

וְיִשְׁנֶם דְּבָרִים יָפִים –
יְלָדִים עוֹדִים קָמְעוֹת
מְשַׁחֲקִים בְּ-³⁰Pigeon vole,
גְּגוֹת אֲדָמִים
סִינְרִים כְּחֵלִים,
וְקִדּוּשִׁים צוֹהֲלִים...

AU
BON MARCHE
ACTUELLEMENT
TOILETTES
³¹PRINTANIERES

jeunesse dorée³² שֶׁל הַשְּׂקָמִים.
בְּכִנְסִיּוֹת, בִּימֵי הַתְּעַנִּית, יִשׁוּעַ וְהַקְדוּשִׁים
נְעֻטָּפִים בְּכַד סָגֵל³³

הַרְחַק מִשֵּׁם בְּתוֹךְ גְּנִים
כְּרֶכְמִים,

כִּי־נִגְדוֹדוֹקְסָה, נְסִיכָה מִתּוֹךְ אֲגָדָה סְרָבִית,³⁴
וְאֵז

שׁוֹשְׁנֹת הָעֵמְקִים – הֵ-³⁵chef d'oeuvre שֶׁל הַצּוֹרֵף,

³⁰ "יונה עפה", מעין גרסא צרפתית למשחק "הרצל אמר".

³¹ "בגדים לאביב, עכשיו בבון-מרשה". הכוונה כאן לחנות הכלבו.

³² "נוער הזהב", צעירים בעלי מעמד.

³³ במהלך השבועיים האחרונים של "התענית" ("לנט – Lent) – היא התקופה

שבין יום רביעי של האפר לבין יום שבת הקדוש שלפני יום ראשון בו חל חג הפסחא –
נוהגים, בכנסייה הקתולית, לכסות בבדים סגולים את האיקונות, הפסלים והצלבים. לאורך
היצירה כולה, שנכתבה במהלך ימים אלה, מזכירה המשוררת שוב ושוב את הגוון הסגול.
Chionodoxa (מילולית: "תפארת השלג") פרח סגלגל ממשפחת היקינתוניים.³⁴

וּבְקָרוֹב
 וְרַדִּיפְלָבִים³⁶ יִנְעֲצוּ מִבֶּט בְּצוּעָנִים, בְּכַרְפְּרוֹת וְצִלְיָנִים
 כָּל הַזְּמַן
 וְרָדִים לְלֹא נִיחוּחַ מְלִיּוֹן
 קַרְחִיִּים
 פְּלֶסְטִיִּים
 קְרוֹיִים עַל שָׁמֶן שֶׁל רְעִיּוֹת רְאֵשֵׁי עָרִים . . .

הַאֵם אֲנִי צִיר דְיוֹקָן שֶׁל מְאָדָּאם ז'קמאר אַנְדְּרָה?³⁷
 בְּלוֹבֵר
 הַפִּיטָה שֶׁל אַבִּינִיּוֹן,
 L'Olympe,
 Giles,
 שְׂבַעַת הַחֲטָאִים שֶׁל מְנַטְנִיָּה
 וְהַשְּׂרָדְנִים;³⁸

³⁵ chef d'oeuvre – "יצירת מופת"; שושנת העמקים מיוחסת במסורת הנוצרית

למריה הקדושה. ויש המכנים את הפרח "דמעוטיה של מריה".

³⁶ Rosa canina – שיח ורדים קוצני.

³⁷ ז'אן-אוגוסט-דומיניק אנגר (1780-1867) היה צייר צרפתי נודע שהרבה לצייר דיוקנאות עירום של נשים; מאדאם ז'קמאר אנדרה (1841-1912) הייתה בת אצולה פריזאית, ציירת ואספנית; ולשאלתה של מרליס, התשובה היא: לא. אנגר לא צייר דיוקן של מאדאם ז'קמאר.

³⁸ "הפייטה של אביניון" – דמותה של מריה, המתאבלת על בנה, ישו, לאחר צליבתו. הציור מיוחס לצייר הצרפתי אנג'ן שרונטון (1410-1466); L'Olympe, "אולימפיה", הוא ציור של הצייר הצרפתי, אבי האימפרסיוניזם, אדואר מאנה (-1823 1883). ציור זה מתאר זונה שכובה בתנוחה קלאסית של אלה רומאית שמישירה מבט אל הצופים. אולימפיה הייתה זונה מאוד ידועה בפריז; Giles as Poirrot הוא ציור מאת ז'אן-אנטואן ואטו (1648-1721), המציג את דמותו של פיירו, הליצן העצוב מן הקומדיה דל'ארטה; Mantegna's Seven Deadly Sins הוא כפי הנראה הציור "מינרווה מגרשת את המידות הרעות מן החורש של המידות הטובות" של הצייר האיטלקי אנדראה מנטניה (1430-1506); "השארדנים", הכוונה היא ליצירותיו של ז'אן-בטיסט סימאון שארדן (1699-1779), מגדולי אמני הרוקוקו של המאה ה-18.

הם קמים, שלווים ועזים, זה אחר זה
משנה תתקרקעית בת חמש שנים ארכות.³⁹

כמו דנקן, גם הם ישנו עמק.⁴⁰

הנשיא וילסון מתיד כמו כלב ומתרוצץ ברחבי
העיר, מרחרח בחדרה תמה את שטפון השתן של
גרגנטואה.⁴¹

נצני הצפצפה הם גלמים זהבים;
בלט של פרפרים ירקים
יחל בקרוב.

במהלך ה־ Grand Guignol המחזורי של הקתוליות⁴²
צנחות,
ושסופים,
— דמזיע

⁴³Le petit Jésus fait pipi.

לילך

האביב הוא אחות שלמה הקטנה; שדים אין לה.⁴⁴

---

³⁹ הציורים המוזכרים לעיל אוכסנו במהלך מלחמת העולם הראשונה במקום מסתור תתקרקעי, והושבו ללובר ב־1919.

⁴⁰ דאנקן הוא המלך שנרצח בשנתו ב'מקבת'.

⁴¹ וודרו וילסון (1856-1924), נשיאה ה־28 של ארצות הברית, ביקר באותם הימים בפריז לרגל 'ועידת השלום'; גרגנטואה הוא אחד מצמד הענקים ביצירת המופת של פרנסואה ראבלה (1494-1553) 'גרגנטואה ופנטגורואל'.

⁴² הגראנד גוויגנול — תיאטרון פריזאי שהיה ידוע במופעיו הסנסציוניים, האלימים והמדממים.

⁴³ "ישו התינוק עשה פפי"

⁴⁴ על פי שיר השירים, פרק ח' פס' 8: "אחות לנו קטנה, ושדים אין לה; מהינעשה לאחתנו, ביום שידברבה".

LAIT SUPERIEUR
DE LA
FERME DE RAMBOUILLET

ICI ON CONSULTE
LE BOTTIN

CHARCUTERIE
COMESTIBLES DE Ire CHOIX

APERITIFS

ALIMENTS DIABETIQUES
DEUIL EN 24 HEURES

*Messieursetdames*⁴⁵

מְקַדְשֵׁימַעַט לְמַרְקוֹרִי ;

הַקְּפוֹ שֶׁל הַ־templum שְׁלֵהֶם

חוּשׁ טוֹב לְקִנְיָה מְדָה,

טְפָה זְהֵבָה מְדָמוֹ שֶׁל הַרְפָּגוֹן,⁴⁶

תְּצִיל מִן הַהִתְרַחֲבוּת הַמְשַׁמְדָּת.

צְרוּרוֹת לִילֵךְ אֲדִירִים בֵּין סְפוּנִים, וְרָמוּט, בְּקַבּוּקֵיבּוּק וְטַבְּק.⁴⁷

Messieursetdames

---

⁴⁵ "חלב איכותי מחוות רַמְבוּיֵה"; "כאן ניתן לעיין במדריך העסקים";

charcuterie היא מעדנייה; "נקניקים מובחרים"; אפרטיפים ומזון לחולי סכרת; "אבלים 24 שעות" – הייתה חנות לבגדי אבלים; Messieursetdames – גבירותינרבותי.

⁴⁶ מקדש למרקורי ניצב בעבר על גבעת מונמארטר. כיום ניצבת שם 'בוזיליקת

הלב הקדוש'; templum – לאטינית: מקום קדוש; הרפגון הוא הקמצן ממחזהו הידוע של מולייר, המתייחס לכספו כאל דמו.

⁴⁷ Bock – בירה גרמנית.

NE FERMEZ PAS LA PORTE
S.V.P.
LE PRIMUS S'EN CHARGERA⁴⁸

פועלים בקליפות פשתן כחלות ישובים לשלחנות שיש ומתדיינים :

La journée de huit heures
האם לנדרו הוא סדיסט,
Nouveau Cirque ק'לב הים המאלף ב-
קוטין . . .⁴⁹

ההדים של בוסואה מזמרים מלכות מתות.⁵⁰
méticuleux
belligerents
hebdomadaire
⁵¹*immonde*

הלגיונות הרומאיים
שוועטים
בלתי נראים

---

48 "נא לא לסגור את הדלת, הפרימוס ידאג לכך"

49 "יום עבודה בן שמונה שעות" היה שאיפתם של אירגוני עובדים רבים. השביתה הכללית בברצלונה בשנת 1919 הביאה לכך שספרד הייתה המדינה הראשונה בה הושגה הסכמה ליום עבודה בן שמונה שעות; הנרי לאנדרו היה רוצח סידרתי צרפתי, שנישא ב-1915-1919 לעשר נשים שונות, שאותן הכיר באמצעות מודעות שפרסם בעיתון. לאנדרו שרף את גופות קורבנותיו בתנורו הביתי. הוא נתפס ב-1919 והוצא להורג, בגיליוטינה, ב-1922; Nouveau Cirque – היה קרקס שהתמחה, בין היתר, במופעים ראוותניים בכיכובן של חיותיים; אמיל קוטין היה אנרכיסט שניסה להתנקש ב-19.2.1919 בראש ממשלת צרפת דאז ויו"ר "ועידת השלום" ז'ורז' קלמנסו.

50 ז'אקבנין בוסואה (1704-1627), תאולוג ומטיף צרפתי. נודע בהספדים שנישא, בין היתר על מותה של אן מאוסטריה, ועל מותה של הנרייטה מריה, אלמנתו של צ'ארלס הראשון ואמו של צ'ארלס השני מלכי אנגליה.

51 "קפדני"; "תוקפני"; "שבועי"; "בווי". כפי הנראה הצעות חטופות בכותרות העיתונים שעסקו במקרה של הנרי לאנדרו.

נִלְחָמִים אֶת הַקָּרֵב הָאֶחָדִין שְׁלֵהֶם בְּגַאֲלֵיהָ.⁵²

רוּחַ הַרְפָּאִים שֶׁל פֶּר לְשׁוֹ

מְהַלֵּךְ בְּרַחוּבוֹת

הוא עֲטוּי כְּסוּי שָׁחַר שֶׁעַל גִּבּוֹ רְקוּמָה

הָאוֹת ה',⁵³

הוא מְעַטֵּר פְּרָחֵי נֶיֶר.

הוא יָפֵה וְהוא נוֹרָא וְהוא חָבֵר נוֹרָא קָרוֹב

שֶׁל רוֹסוֹ, הַפְּקִיד שֶׁל הַ־Douane.⁵⁴

הָאֶחָדִיּוֹת נְתָצוּ,

הַבְּמָה עֲמוּסָה גְּוִיּוֹת . . . .

gaillards אֲדִיבִים וּנְבוֹנִים⁵⁵

הַ־eidola שְׁלֵהֶם נְתוּנָה בְּמִסְגְּרוֹת מַחְרִידוֹת⁵⁶

וּבָהֶן, בְּאוֹתִיּוֹת פְּלִיזוֹ, הַפְּתֻבָּת:

MORT AU CHAMP D'HONNEUR⁵⁷

⁵² במהלך "מלחמת גאליה" (בלטינית: Bellum Gallicum; 50-58 לפנה"ס) הצליח יוליוס קיסר לכבוש את כל שטחה של גאליה.

⁵³ האב פרנסואה דה לה שז (1624-1709) היה הכומר המוודה של המלך לואי ה־14. במקום בו התגורר בצפון פריז הוקם אחר כך בית קברות שנקרא על שמו. בין היתר קבורים בו כיום פרדריק שופן, אוסקר ויילד. אדית פיאף, ג'ים מוריסון, איב מונטאן, הרוטשילדים ועוד רבים אחרים; "האות ה'" במקור H, אותה יש לבטא בצרפתית כ־ash (ash באנגלית הוא "אָפֶּר").

⁵⁴ אנרי רוֹסוֹ (1844-1910) המכונה גם, בשל עבודתו כפקיד־מכס, "רוֹסוֹ המוכס" (Le Douanier) Rousseau היה צייר צרפתי פוסט אימפרסיוניסט, מחלוצי סגנון "הציור הנאיבי".

⁵⁵ שוב תזכורת לזוועת תיאטרון הגראנד גווינגול, וכן לזוועת מלחמת העולם הראשונה; gaillards – גברברים, בני חיל, גברים חזקים וכו'.

⁵⁶ eidola – צלם, רוח, נפש. כמו כן, היה זה מנהג שכיח באותם הימים לתלות את דיוקנו הממוסגר של המת על גבי המצבה.

⁵⁷ "נפל [בגבורה] בעת מילוי תפקידו"

ואלמנות קטנות נאנחות

Le pauvre grand!

*Le pauvre grand!*⁵⁸

וזעיר-בורגנים עם שפתיים קפוצות וקולות צורמניים סופרים את הקסף
הקטן ואומרים Messieursetdames ולכבותיהם הם חרבותיו של חבל
פיקרדי...⁵⁹

הם אינם כמונו אשר, כשדים משחת, קוברים את חברינו אינספור פעמים
עוד לפני שהם מתים אף –

שוב לא יזרם המאין

בין גדות רוונות⁶⁰

כמה נעים לשבת ב־Grands Boulevards⁶¹ –

הן מריחות מ

Cloacae

צמיגים חרוכים

Poudre de riz⁶²

⁵⁸ "האומלל"

⁵⁹ שם נערך "הקרב על הסום" במלחמת העולם הראשונה, בין 1 ביולי ל-18 בנובמבר 1916. בקרב זה ניסו כוחות מדינות ההסכמה לפרוץ את קווי הגרמנים במחוז סום שבצפון צרפת. בסוף הקרב הצליחו הכוחות להתקדם כעשרה ק"מ, במחיר של יותר ממיליון נפגעים לשני הצדדים.

⁶⁰ על גדות נהר המארן בין 5 ל-12 בספטמבר בשנת 1914 נערך הקרב הראשון על המאין (ידוע גם בשם: הגס על המארן). הקרב הסתיים בניצחון צרפתי-בריטי שהביא להדיפת הצבא הגרמני ומניעת כיבושה של פריז, ובכך חיסל את הסיכויים לניצחון גרמני מהיר במלחמה. במהלך הקרב נהרגו כחצי מיליון חיילים.

⁶¹ רובע השררות הגדולות (Les Grands Boulevards) כולל את רבעים 2,3,8 ו-11. הוא מתחיל פחות או יותר מכיכר דה לה מדלן (Place de la Madeleine) אשר ברובע ה-8 וממשיך לכיוון כיכר הבסטיליה (Place de la Bastille) ברובע ה-11, שנמצאת באזור הקניות העיקרי במרכז פריז.

⁶² Cloacae – ביוב; Poudre de riz – פודרה.

טַבְּק אֶלְגֵי־רִי

Monsieur Jourdain בְּכַחַל וְאָדָם שֶׁל מִדֵי הַזֹּאֲבִים
ballet turque בְּ- premier danseur הוּא

Ya bon!

Mamamouchi⁶³

יְנָקִים – "וְעוֹד אֶמְרוּ, – כִּי פַעַם בְּאַלְפוֹ"

וְהַרְבֵּה *carême prenant* *Mardi Gras*

שֶׁל קַרְנַבַל הַשָּׁלוֹם;⁶⁴

הַיְנוּמוֹת מְנִיר קָרַפ

פְּיוֹת קְפוּצִים וּמְשִׁיחֵי־שִׁפְתוֹן שֶׁכָּמוּ אֶמְרוּ זֶה עֲתָה:

Cho - co - lat . . .

"Elles se balancent sur les hanches".⁶⁵

עֵינֵי־לְטָאָה

זְקָנִים אֲשׁוּרִיִּים,

מְגִפֵי בַד –

---

⁶³ מר ז'ורדן, גיבור הקומדיה הידועה של וולטר 'גם הוא באצילים', לוקח חלק בריקוד טורקי בתקווה לזכות בתואר ה"מאמאמושי" (מעין תואר אבירות) מידי השגריר הטורקי; זואבים (Zouaves) היה שמם של לוחמי "לוחמה רגלית קלה", שמוצאם היה בצפון אפריקה ושהשתייכו ל"צבא אפריקה" במסגרת הצבא הצרפתי. מדיהם היו כחולים ואדומים, ולא פעם הם חבשו כובעים ססגוניים, מה שגרם לכך שהיו למטרות קלות. ב-1915 הם הוכרחו לעבור למדי האקי; premier danseur – רקדן ראשון (דרגה בבלט); Ya bon! – זה טוב.

⁶⁴ "ועוד אמרו, – כי פעם באלפו" – מתוך 'אותלו' לשייקספיר, תרגום: נתן אלתרמן; Carême Prenant, Mardi Gras, על פי מסורות שקדמו לנצרות, היו נוהגים לקיים פסטיבלים בתקופה זאת של השנה. מנהג זה שולב בדת הנוצרית ושיאו מגיע ב"יום שלישי השמן" הוא ה"מרדי גרא". הקרנבל (מילה שמשמעותה המילולית היא "סילוק בשר") מציין במקור את סיום הזמן שבו מותר לאכול בשר לפני התענית. מרליס קושרת כאן בין הקרנבלים הדתיים ל"קרנבל" סביב ועידת השלום.

⁶⁵ "נשים מטלטלות עצמן קדימה ואחורה על מותניהן" – ניתן להניח שהן "מענטזות".

הַגֹּעַ הַקֶּטָן וְהַחֲרִיף אֲשֶׁר מִחוּ, כְּמֵאֲמַר הָעֲרָבִים, הִיָּה אֶחָד מִשְׁלֹשֶׁת אֵהְלִיָּהּ
שֶׁל רוּחַ הָאֱלֹהִים⁶⁶

Ouiouioui, c'esi passionnant – on en a pour son argent.

Le fromage n'est pas un plat logique

A a a a oui c'est un délicieux garçon.

Il me semble que tout femme sincere doit se retrouver
en Anna Karénine.⁶⁷

רַק לֹא הַשְׁתוּק הַטְּבִטוֹנִי

בְּאִיזָה זְמַן

תִּתְיַמֵּי

תָּא אֶת תָּא

חֻנְיָה

אַט־אַט

הוּא מִתְהַנֶּה

לְכַדֵּי דְבַר יָפֵה – אַיִם – עֲצוּם

אֶל הַהֵיאוֹת . . .

מוֹצָא שְׁפָתַיִם מְעֲרָפֵל וּמְהַסֵּס – הוּא קִלְלָתָם שֶׁל מְמַדֵּי עֲנָק.

הָאֶחָד בְּמֵאֵי

א

י

ן

ש

ו

ם

⁶⁶ שורה סתומה למדי. יש מי שמשער כי הכוונה כאן היא אל הארמנים – שהיו עוד נטבחים באותה העת – ששלחו משלחת מיוחדת ל'ועידת השלום'.

⁶⁷ "כנכוכן, זה לוחט – זה שווה את הכסף שלך. גבינה איננה מנה סבירה."; "אההה, כן, הוא עלם חמודות. נדמה לי שכל אישה הגונה מוכרחה לראות את עצמה באנה קרנינה".

ש
ו
ש
נ
ת
ע
מ
ק
י
ם⁶⁸

שְׁתֵּי בְּתוּלוֹת לְחֵמוֹ בְּקֶרֶב־פְּלָחַן
עַל גּוֹפָה הַמְּתוּק – מְרִיָּה וְהַלְבָּנָה

הַלְבָּנָה הָאֶכְזָרִית שֶׁל יָרַח אֶפְרַיִל
הַדְּמָמָה שֶׁל la grève⁶⁹

גְּשָׁם

הַלוֹבֵר נִמְסָ בְּעֶרְפֶּל
בְּקֶרֶב הוּא יִהְיֶה שְׁקוּף

וּבְעֶדוֹ יִנְצָנְצוּ אֵי־הַגְּנִים הַמְּסֻתָּרִים
שֶׁב־Place du Carrousel⁷⁰

---

⁶⁸ בתאריך האחד במאי 1919, התקיימה שביתה של ארגוני העובדים בצרפת ובגינה לא הוצעה למכירה באותו היום שום שושנת עמקים. השורה הכתובה במאונך מבקשת לדמות את צורתו של טור השוכתים הצועדים.

⁶⁹ la grève – זהו משחק מילים שאמור להדהד את המילה האנגלית grave, "קבר", אולם בצרפתית פירוש המילה הוא "גדה" (וכבר ציינו את מניין ההורגים על גדות המארן), וגם "שביתה", שבעטייה העיר דוממה.

⁷⁰ כיכר קרוסל היא כיכר הנמצאת ברובע הראשון של פריז – במרכז מוזיאון הלובר. במרכז הכיכר עומד שער הניצחון של קרוסל. הכיכר נקראת על שם הקרוסל:

הסן, אַגואַיִסְט זָקן, מִתְפַּתֵּל בְּשִׁלּוֹה
לְעֵבֶר הַיָּם,

הוֹגָה בְּעֵשְׂבִים וְגִשְׁם . . .

אִם מֵעַם מִימֵי הָעֶצְלִים עוֹלִים הַחֲלוּמוֹת
אֲזִי הִלְלוּ הֵן רוּחוֹתֵיהֶם הַכְּחַלְחָלוֹת שֶׁל שְׁלֵדָגִים.

מִגְדֵּל אֵיפֶל הוּא דִרְמָמְדִי
חַרוּט עַל גְּבִי נִיר לְבָן וְעֶבֶה.

Poilus בְּכַחֲלֵחֶל־אֶפְרָר עִם חֲבִילוֹת בְּצֶבַע *Terre de Sienne* חוֹנִים סְבִיב
לְסַפִּינְקֵס הָאֶפֶר שֶׁל טוֹיִלְרִי. הֵם נְדָמִים כְּאֵלוֹ צִיר־קְרֹבוֹת רֶשֶׁם אֶת דְּמוּתָם
בְּגִירִים, כְּדֵי לְמַכְרָה ב־10 פְּרָנְק לְחֶתִיקָה ב־Rue Des Pyramides.⁷¹

Désœuvrement

חֲשָׁוֹת

וִרוֹנְסְקִי וְאָנָה

מִתְחִילִים בְּמִטּוֹת נִפְרָדוֹת וּבִזְעָה קָרָה

מְזַהִיִּים פְּרָעָנוֹת בְּאוֹתוֹ הַחֲלוּם

עַל מוֹזִ'יק מוֹזִ'יק וְעֶנְק . . .⁷²

יְהִי אֲשֶׁר יְהִי, יוֹם אֶחָד זֶה יִרְאֶה יָפֶה:

קָלָאוּ הִיא צִירַת צְרַפְתִּיהָ גְדוּלָה

הִיא פּוֹסַעַת עַל הַמַּיִם וְהִלְלוּ דוֹמָמִים.

שְׁדָרְךָ מִישָׁךְ וְעֶבֶד נָגוּ עוֹמְדִים, פְּלִסְטִיִּים, בְּלֹא נִיעַ

בְּלֵב הַלְהָבוֹת.⁷³

המצעדים הצבאיים שנערכו בה בעת שארמון הלובר שימש את בית המלוכה כבית מגורים.

⁷¹ Poilus – חיילים. מילולית: אנשי שעירים; *Terre de Sienne* – צבע אדמתי, חום-צהבהב. נקרא לעתים בעברית "סיינה"; *Rue Des Pyramides* – רחוב בקרבת גני טווילרי.

⁷² Désœuvrement – עצלנות; ורונסקי ואנה – זוג הנואפים ב'אנה קרנינה' לטולסטוי; מוז'יק – איכר רוסי, אדם נבער וגס. אדם שכזה, מזוקן ונושא שק, מופיע במהלך הרומן בחלומותיהם של השניים.

הַ־ *Massacres des Jours de Juin* שֶׁל מָאָנָה,

הַ־ *Prise de la Bastille* שֶׁל הַיּוֹד

הַ־ *Fronde* שֶׁל פּוֹסֵן

תְּלוּיִים בְּגִלְרִיָּה שְׂקֵטָה.⁷⁴

כָּל הַזְמַן הַזֶּה הִתְחַלָּה לֹא הִתְעַצְּלָה ;

הַחֲלוֹנוֹת שֶׁל *Le Bon Marché, Les Galeries Lafayette*

La Samaritaine,

נוֹצְרִים פְּתִיחַ קְדוֹשׁ

פְּנֵדוֹרוֹת שְׁעוּנָה, בְּהִינּוּמוֹת לְכַנּוּת, עֲקוּדוֹת בְּכֶסֶף וְהַיָּהוּב;⁷⁵

Catéchisme de Persévérance

צִוִּיָּהוּן שֶׁל שְׁבַע הַיְעִידוֹת הָאֶקּוּמֵנִיּוֹת הָרֵאשׁוֹנוֹת

תְּקִיָּהוּן לְמַתְּכֵנָה שֶׁל הַ־ *Bibliothèque Rose*,

Première Communion

(פְּרוֹמְטָאוֹס בְּלַע אֶת הַפְּתִיחַ)

Petits Lycéens,

---

⁷³ קליאו – המוזה הממונה על ההיסטוריה; חנניה, מישאל ועזריה (בשמותיהם הארמיים: שדרך, מישך ועבד נגו) הם דמויות מקראיות הנזכרות בספר דניאל. הם מושלכים על ידי נבוכדנצר לכבשן בשל סירובם לעבוד עבודה זרה, וניצלים ממוות על ידי אלוהים.

⁷⁴ מרליס מפנה כאן לכאורה לציורים המתארים זועות ואירועים אלימים (הטבח במהלך המרד הרפובליקני בפריז של יוני 1832, נפילת הבסטיליה ו'הפרונד' – סדרת מרידות ומלחמת אזרחים שהתחוללו בצרפת בשנים 1648-1653 נגד שלטון הקרדינל מזראן), מאת ציירים ידועים כגון ניקולא פוסן, ז'אק-לואי דויד ואדואר מאנה – בפועל, אף אחד מן הציורים הללו אינו קיים והמשוררת רק מדמה שהם קיימים ותלויים בלומר.

⁷⁵ כפי שמבארת המשוררת בהערותיה ליצירה [המופיעות בסיום]: "החלונות של *Les Galeries Lafayette* 'וכו'. במהלך ימי התענית בוכות שווה בגודל אנושי – לבושות כמו חניכי טקס לחם הקודש הראשון – מוצגות בחלונות הראווה של חנויות גדולות."; פנדורה – היה שמן של בוכות-תצוגה, למעשה היו אלה בוכות התצוגה הראשונות, שהחלו נפוצות באירופה החל מאמצע המאה ה-18.

Por-no-gra-phonie
פלות ננסיות מלִבְבוֹת
יו, העולל הקדוש, נוקם –

הילדים אוכלים את היהודי.⁷⁶

PHOTO MIDGET⁷⁷

הי הו!
אני טובלת בחלומות עד הכרפיים –
פוסט־אט מעדנות
פחוצה שך־ה־חֶצִיר ב־Périgord⁷⁸

---

⁷⁶ "הקטכיזם של ההתמדה" – חיבור דתי פופולרי מאת התיאולוג הקתולי ז'אן ד'וזה גום (1802-1879), שגרס כי החולאים של התקופה מקורם בתרבות הרנסאנס, אשר הובילה, לדידו, לניארפגאניזם; ועידה אקומנית היא מעין כנס של בישופים שבמסגרתו מתכנסים בישופים מכל רחבי העולם הנוצרי (ומכאן השם "אקומני", היינו, כלל־עולמי) כדי לדון בנושאי אמונה ופולחן. שבע הועידות הראשונות התקיימו בשנים 325–787; "הספרייה הוורודה" היה שמה של סדרת ספרים שפרסם המו"ל הפריזאי לוואי השט במהלך המאה ה־19. קהל היעד של "הספרייה הוורודה" היה נערות מתבגרות. בהוצאה ראתה אור גם סדרת "הספרייה הירוקה" שיועדה לנערים; ה־Première Communion הוא טקס אכילת לחם הקודש בפעם הראשונה, בדרך כלל בגיל 12; פרומתאוס (מילולית: החושב לפני מעשה), מסר לאדם את האש. לא ברור למה מתכוונת המשוררת בכך שהוא בלע את הפיתיון. אפשר שמדובר כאן בלחם הקודש שמופיע מיד אחר כך, ויש שמשערים שהפיתיון היא פנדורה, שניתנה לאישה בידי זאוס לאחי פרומתאוס (שהזהיר את אחיו לבל יקבל מתנות מהאלים), אפימתאוס ("החושב לאחר מעשה"), כעונש על מעשיו והביאה, בסקרנותה, לחורבן; Petits Lycéens – תלמידות קטנות; "סר יו או בת היהודי", עלילת לינקולן היא האחרונה בעלילות הדם באנגליה והמפורסמת מכולן. סיפורו של "יו הקטן" (להבדילו מיו הקדוש של לינקולן, הבישוף של העיר בשנים 1186-1200), שנרצח בידי יהודים והושלך לבורשפכים (בחלק מהגרסאות הלה נאכל על ידם... וכו'). סיפורו מופיע גם בתוך 'סיפורי קנטרברי' ל'צ'וסר ב'סיפורה של אם המנזר'; "הילדים אוכלים את היהודי" – כלומר את לחם הקודש, כלומר את ישו.

⁷⁷ טודיו לציילום שפעל בפריז באותם הימים.

⁷⁸ פריגור – חבל ארץ בדרום מערב צרפת.

הַלוֹבֵר, הַרְיֵץ, הַפְּלַיִס-רׁוּאַל

Hôtel de ville

אֲרִיִּים וְשִׁבְרִיִּים

בִּיתְנֵי תַעֲנוּגוֹת מְגֻבֵּס

הוֹקְמוּ כְּדֵי לְשַׁרֵּת אֶת עֲשֶׂרֶת יְמֵי הַמְּשָׁתָה

אֲזָרְחִים בְּבִרְדָּסִים וּמִסְכּוֹת־נֶשֶׁף

⁷⁹ A l'occasion du mariage de Monseigneur le Dauphin

מִן הַקֹּמָה הָעֲלִיּוֹנָה שֶׁל Hôtel יָשֵׁן,

אֲנִי בְּטֶרְנֵס,

⁸⁰ מִבֵּיטָה מְטָה בְּ- Rue de Beaune הַצָּר.

רוֹכְלִים מְפִיטִים אֶת מַרְכָּלָתָם

נָשִׁים גְּלוּיּוֹת רֹאשׁ בְּרִידִים שְׁחָרִים

⁸¹ נוֹשְׂאוֹת כְּפָרוֹת־טְרִיפְטוֹלְמוֹס מִחֲתָלוֹת בְּכַד

פּוֹעֲלִים בְּכַחַל חֲנוּר:

מְרִיצוֹת עִם יְרָקוֹת:

כְּלָבִים מִתְרוֹצְצִים:

הֵם בָּאִים וְהוֹלְכִים

הֵם כָּל כֶּף קִטְנִים.

סְפוּרִים...

הַרְוֵמְנָסָה הָאֲבוּדָה

שֶׁכְּתָב אֵיזָה אוֹבִידִיוֹס, הַשְּׁתַעֲבָדוֹת כְּפוּיָה

בְּאֶרֶץ הַפִּיּוֹת,

⁷⁹ "לרגל נישואי הוד מעלותו הדופן [יורש העצר]". לדעת החוקרים מדובר כאן על חתונתם של לואי ה-16 ומארי אנטואנט. כתוצאה ממופע הזיקוקים שנערך לרגל חתונתם נהרגו 123 אנשים.

⁸⁰ רחוב סמוך לנהר הסן, המסתיים ברציף וולטר. ברחוב זה עמד בשעתו Hôtel de L'Elysee, בית המלון שבו התגוררה המשוררת.

⁸¹ טריפטולמוס הנער, גיבור אלוסיס, אשר באמצעותו נפוץ גידול החיטה – לאחר שזו נמסרה לו על ידי דמטר – בין בני האדם.

אִישׁ אֵינוּ יוֹדֵעַ אֶת שְׁמָהּ ;
הֲיָה זֶה סוּדָה שֶׁל גִּילְדַת הַצִּירִים הָאִיטָלְקִים.
הֵם כָּלוּ אֶת יְמֵיהֶם בְּנִסְיוֹן לְהַמְחִישָׁה. . .

הַכֶּפֶר הַסִּינִי בְּעֵינֵי רוּחוֹ שֶׁל הַגָּאוֹן

דְּבָרִים קְטָנִים וּמְשֻׁנָּם מִתְרַחֲשִׁים לְלֹא הַפֶּסֶק.

⁸²Place des Vosges בְּ, Antoine-Rue Saint בְּ, Louis-Ile Saint בְּ
הַמָּאָה הַשְּׁבַע־עָשָׂרָה מְפָרְקֶת לְהַפְלִיא, גּוֹסְסֶת...

ה ס ס

בְּכִנְסִית תּוֹמָס אֶקּוֹיִנְס יֶשְׁנוּ

⁸⁴.l'impasse des Deux Anges מְבוֹי שְׁמֻכְנָה

בְּתֵימ עִם שׁוֹרוֹת שֶׁל חֲלוֹנוֹת דְּמוּמִים

הֵם כְּמוֹ כְּלָבִים סוּמִים

⁸² Louis-Ile Saint – איל סן לוּאי הוּא הַאי הַקְטָן מִבֵּין שְׁנֵי הָאִיִּים הַטְּבַעִיִּים

שְׁבַנְהָר הַסֵּן ; Antoine-Rue Saint – אַחַד הַרְחוֹבוֹת שְׁמוּבִילִים לְכִיכַר הַבְּסִטִּילִיָּה ; Place des Vosges – פֶּלֶאס דֵּה וּוֹז' הַיָּא הַכִּיכַר הַעֲתִיקָה בִּיּוֹתֵר בְּפָרִיז.

⁸³ תּוֹוִים מִתּוֹךְ הָאוֹפֶרָה "רִינְדֹלוּ" שֶׁל הַנְּדֹל. מִלִּילֹת הַלִּיבְרִית לְקַטֵּעַ זֶה: "הַנִּיחֹו לִי לְהַתִּיפַח עַל מַר גּוֹרִלִי, הַנִּיחֹו לִי לְהִיאַנַח לְמַעַן חִירוֹתֵי"

⁸⁴ l'impasse des Deux Anges – רְחוֹב שְׁנֵי הַמְּלֹאכִים, אוּ הַמְּבוֹי הַסְּתוּם שֶׁל שְׁנֵי

הַמְּלֹאכִים, הוּא רְחוֹב לְלֹא מוּצָא הַשּׁוֹכֵן בְּסֻמוֹךְ לְבֵית הַמְּלוֹן שְׁבוּ הַתְּגוֹרָרָה הַמְּשׁוֹרָרָה.

אֵינָם יְכוּלִים לְרְאוֹת דְּבַר מְלֶכֶד רוּחוֹת רְפָאִים.
כּוֹרִים אֲזַנְיָהֶם לְקוֹל יְבֵשׁ וְחֵלוּשׁ
כְּקוֹלָהּ שֶׁל נְזִירָה יְשִׁישָׁה הַמְזַמֶּרֶת מִיסוֹת
לְעֵלוֹי נְשָׁמַת אַח שְׁנֵהָרֵג בְּסֶבֶסְטוֹפּוֹל...⁸⁵

MOLIERE
EST MORT
DANS CETTE MAISON
LE 17, FEVRIER 1673

VOLTAIRE
EST MORT
DANS CETTE MAISON
LE 30 MAI 1778

CHATEAUBRIAND
EST MORT
DANS CETTE MAISON
LE 4 JUILLET 1848⁸⁶

וְזֶה עוֹד לֹא הַפֵּל,
גַּן הָעֵדֵן לֹא יְכוּל לְהַכִּיל עוֹד זְמַן רַב אֶת כָּל הַמְתִּים הַמְפָּרְסָמִים
שֶׁל פְּרִיז...⁸⁷

ישנם les Champs Elysees !⁸⁷

---

⁸⁵ במהלך מלחמת קרים (1853-1856) התרכזו מרבית הפעולות המלחמתיות במצור על עיר הנמל סבסטופול, הנמל העיקרי של הצי הרוסי בים השחור, ובקרבנות שהובילו אליו. סבסטופול עמדה במשך 11 חודשים במצור שהטילו עליה הצבאות היריבים, עד שנכבשה בידי כוחות צרפתים ובריטיים.

⁸⁶ "בבית זה נפטר" וכו' – לוחיות הזיכרון שנתלו על בתיהם של מולייר, וולטר ושאובריאן.

Sainte-Beuve, זר פרחים לפות בכף־ידו, עבור מֶדֶם
ויקטור הוגו,

חולף על ה־Neuf-Pont הַדְּכָס דֵּה לֵה רוֹשְׁפוֹקוּ
בְּהַלּוֹף נְנוּחַ לְעֵלָא
עוֹשָׂה אֶת דְּרָכוֹ ל־salon d'automne
שֶׁל מֶדֶם דֵּה לֵה פֶּאִיט;⁸⁸
הֵם אֵינָם יְכוּלִים לְרֹאוֹת זֶה אֶת זֶה.

Il fait Lourd⁸⁹
הַחֲלוּמוֹת הַגִּיעוּ עַד מְתַנֵּי.

הַלְכְּנוּ לְתַפְלָה בְּ־Notre-Dame-des-Champs,
זְמֹזֹמִשְׁמִים . . . זְמֹזֹמִשְׁמִים . . . זְמֹזֹמִשְׁמִים.
הַבְּתוּלָה יוֹשֶׁבֶת בְּגִנָּה;
הִיא עוֹטָה אֶת הַגְּלִימָה הַתְּכֵלֶה וְאֶת כְּסוּי הָרֹאשׁ הַמְּכַנֵּן
אֲשֶׁר לְנִזְיֹרוֹת בְּ־Saint Vincent de Paul
בְּשׁוֹבָךְ אֲשֶׁר לָהּ, הוֹמָה רוּחַ הַקִּדְשׁ.
שְׁבַע הַתְּחִנּוֹת שֶׁל דְּרָךְ הַיְסוּרִים תְּרוֹטוֹת בְּעֵץ,⁹⁰

⁸⁷ השאנו אליזה היא אחת השררות המרכזיות של פריז. מקור השם הוא במיתולוגיה היוונית, שדות אליסיום, זהו אזור מסוים בעולם הבא, אליו הגיעו האנשים ההגונים, שהוכיחו יושרלב וגבורה נשגבת.

⁸⁸ שארל־אוגוסטן סנט־בֶּב (1804-1863) סופר ומבקר ספרות צרפתי, מגדולי המבקרים של המאה ה־19. ניהל רומן עם אשתו של ויקטור הוגו; Pont-Neuf – "הגשר החדש", פון־נף, הגשר העתיק ביותר בפריז (נבנה בשנים 1478-1607), חוצה את נהר הסן; פרנסואה דה לה רוֹשְׁפוֹקוּ (1613-1680), סופר וסטיריקן צרפתי, מחברו של ספר ה"אמרות"; salon d'automne, "סלון הסתיו", הייתה תערוכה שנערכה לראשונה בפריז בשנת 1903, כתגובה של אמנים עצמאיים לתערוכת ה"סלון" הרשמית השמרנית שנוהלה על ידי האקדמיה לאמנויות היפות; מאדאם דה לה פֶּאִיט (1634-1693) הייתה סופרת צרפתייה וידידתם הקרובה של פרנסואה דה לה רוֹשְׁפוֹקוּ וז'אן רסין. לה פֶּאִיט נהגה לארח מפגשים ספרותיים בביתה.

⁸⁹ מזג אוויר חם, מעיק, סגרירי, לח והביל.

⁹⁰ Notre-Dame-des-Champs – כנסיית "גברתנו של השדות", אחת הכנסיות העתיקות בפריז; Saint Vincent de Paul – כנסיית "הקדוש ונסן דה פול", שוכנת ברובע

חֲבָצֵלוֹת פּוֹרְחוֹת, כָּחַל, יָרֵק וְוֹרֵד,
פְּקַעוֹתֵיהֶן – מִנְחַת קֶדֶשׁ מִיַּפְנֵי מוֹמֵר.
טְרוֹבְדוֹר שְׁמִימֵי מְשׁוֹרֵר אֶת שִׁירֵי
חֲטָאָהּ בְּנֵי הַפֶּפֶרָה.⁹¹
עַל חוֹמָתָם שֶׁל שְׁמֵי־שָׁקִיעָה צְרַעוֹת אֵינָן נוֹגְסוֹת
בְּשִׁזְיָפֵיו שֶׁל גֵּן הָעֵדֶן.

La Liberté La Presse !
La Liberté La Presse !

הַשְּׁמֵשׁ שׁוֹקַעַת מְאֹחֲרֵי le Petit-Palais
בְּמִדְבַּר הָאֵלֶגִירִי הֵם צוֹעֲקִים אֶת הַקּוֹרְאָן.⁹²

La Liberté La Presse !

הַשְּׁמֵים מְשֻׁמְשֵׁים;
וְשֵׁם, כְּנֶגְדָם, חוֹלְפִים
לְאָרְכוֹ שֶׁל Pont Solférino⁹³
אֲנָשִׁים קְטָנוֹם וְכִרְכָרוֹת, שְׁחָרִים כָּלָם.

זְבוּבִים מְכֻרְסָמִים בְּמִשְׁמֵשׁ הַשְּׁמִימֵי –
זֶה עִם הַכּוֹבֵעַ רָחֵב הַשּׁוֹלִים וּמְעִילֵי־הַשְּׁכֻמָּה
הוּא בְּוֹדָאֵי פֶמֶר.

העשירי של פריז; כפי הנראה תחריט (שנפוץ למדי בכנסיות) המתאר את שבע התחנות שעבר ישו ביום הצליבה. כיום נהוג למנות ארבע עשרה תחנות.

⁹¹ טסוגוהרו פוג'יטה (1886-1968) היה צייר יפאני שפעל בפריז בתחילת המאה העשרים. המיר את דתו לנצרות קתולית; רבים משירי הטרובדורים נקשרו לפולחן מריה, והללו מושרים בדרך כלל, בידי הקתולים, במהלך חגיגות האביב (May day).

⁹² La Presse ו La Liberté – שמות של עיתונים יומיים; הפניה לכיבוש אלג'יר. צרפת השתלטה על הארץ ב־1830 והכריזה על סיפוחה ב-1848. אזרחות צרפתית ניתנה רק לאירופים (וליהודים). המשוררת מתארת כאן את קריאות המואזין.

⁹³ Pont Solférino – גשר שהקים נפוליאון השלישי ושפורק ב־1960.

הם שחרים ודוממדיים והם דומים
לצלליות של נתיני לואי פיליפ.

במורד ה־Quais בוקיניסטים סוגרים את
תבותיהם הירקות.⁹⁴

מן ה־VIIeme arrondissement⁹⁵

לילה כמו ערפד
מוצץ כל צליל וצבע.

הרוחות נמות במערותן ההיפּוֹבּוֹרֵאית⁹⁶;
הרחובות הצרים מתעקלים בגאון אל הכוכבים;
מעט לעת הזמה מונית פּינשוף.

אך מעבר לבצוריו של הלובר⁹⁷
פרויד חופר את הנקה, חיוכו נוראי,
הוא מנופף בנבל שלו לאור החשמל

מוניות,

מוניות,

מוניות,

הן צווחות, חורקות ונאנחות
כמו אלה חתולים מיקמים.

---

⁹⁴ בימי שלטון המלך לואי־פיליפ (1773-1850) רבים תלו בבתיים דיוקנאות העשויים גזרי נייר שחור, סילוואטים, שהיו אז באופנה; Quais – רציפים; על גבי הרציפים של נהר הסן פורשים הבוקיניסטים (מוכרי ספרים יד שנייה) המפורסמים של פריז את מרכולתם, המסודרת כתיבות, ארגזים וקופסאות – בדרך כלל בצבע ירוק.

⁹⁵ הרובע השביעי. שם גם ניצב מגדל אייפל.

⁹⁶ היפרבוריה – שמה של ארץ אגדית במיתולוגיה היוונית שממוקמת הרחק בצפון, מעבר ל"רוח הצפון".

⁹⁷ הלובר (בגלגולו הראשון) שימש בתחילה כמצודה, זו הוקמה בידי פיליפ אוגוסט (1165-1223) בשנת 1190.

זונות כִּכְפִירִים שׁוֹאֲגוֹת לְטָרֶף, לְבַקֵּשׁ מֵאֵל מֵאֲכָלָן:
כְּמֵר אֲנִי גְלִי נְלַחֵם בִּ־Moulin Rouge⁹⁸

רְבָעֵי תָּוִים וּשְׁמִינִיּוֹת, רֹאשׁ כּוֹשֵׁי בְּרֹאשׁ כָּל תּוֹ,
מִתְפַּתְלִים בְּסִינְקוֹפָה נְחַעֲבַח:

Toutes les cartes marchent avec une allumette!

מֵאָה עֲדָשׁוֹת מְשַׁבְּרוֹת אֶת הַזִּיּוֹן שְׁבַעַת חֲטָאֵי הַמּוֹת
עֲבוֹר הָאֶסְטִיגְמִצְיָה הָאֲמֵרִיקָאִית:

"אֲנִי לֹא אוֹהֶבֶת תְּבַחְרוֹת שֶׁל מוֹעֲדוֹנֵי הַלִּילָה – הֵן אוֹהֶבֹת נָשִׁים."

Toutes les cartes marchent avec une allumette⁹⁹!

שחר

שְׁעַת הַשָּׁנָה שֶׁל וְרָלֵן . . . אֶלְכִימָה

אֶבְסִינָת,

טֶבֶק אֶלְגִ'רִי,¹⁰⁰

דְּבוֹר, דְּבוֹר, דְּבוֹר

מְזַבֵּל אֶת סִגְלִיּוֹתֶיהָ הַלְּבָנוֹת שֶׁל הַלְּבָנָה.

⁹⁸ לפי הפסוק "הַכְּפִירִים שְׂאֲגִים לְטָרֶף וּלְבַקֵּשׁ מֵאֵל אֶכְלֵם." תהילים קד, כא; המולן רוז' ("טחנת הרוח האדומה" – ועל גגו של המבנה אכן ניצבת טחנה שכזו) הוא המועדון המפורסם ביותר בפריז ובו מוצגים מופעי קברט צרפתי מסורתי. המועדון הוקם ב-1889. הכומר, כמעין דון קישוט, נלחם בטחנת הרוח האדומה. המשוררת משתמשת כאן בפועל Tilts, המזוהה עם מטבע הלשון Tilting at windmills.

⁹⁹ "Toutes les cartes marchent avec une allumette!" – משפט סתום, כפי הנראה סלנג מקומי מאוד, שלא עלה גם בידי מחברי הקומנטרים לפענחו. משה רון היקר ורבי־הניסיון הציע, בשיחה אישית, תרגום מילולי שמתקבל על הדעת: "'אין קלף שגפורה לא שורה". כמו כן, ציין רון כי "בעברית צריך לבחור באחד משלל משמעות של המילה carte, וגם זה לא פשוט (כרטיס, קלף, מפה, תפריט וכיו"ב)". "שבעת חטאי המוות" הוא שמו של אחד הקטעים (ספר 1, שיר 4) השיריים ביצירתו האפית של אדמונד ספנסר (1552-1599) 'מלכת הפיות'. מרליס מתארת כיצד אותם אמריקאים שהגיעו לעיר לרגל "ועידת השלום" צופים במופע בעד משקפות (או משקפיים), בשל האסטיגמציה ("צילנדר") שלהם. מאה עדשות הן חמישים זוגות עיניים, כלומר חמישים אנשים.

¹⁰⁰ טבק זול, שימש בעיקר את בני המעמד הנמוך.

נְשִׂיא הַרְפוּבְּלִיקָה שׁוֹכֵב בַּמַּטָּה לְצַד אֲשֶׁתּוֹ,
וַיִּתְכַּן שָׂזָה קוֹרָה מִמֶּשׁ עֲכָשׁוֹ. . .
בְּמִנְזֵר שֶׁל Port-Royal נוֹלְדִים תִּינוּקוֹת,
וּמִשָּׁהוּ שְׁלֹא נִרְדָּם אוֹלֵי קוֹרָא עֲכָשׁוֹ אֶת
le Crime et le Châtiment¹⁰¹

הַשְּׂמֶשׁ זוֹרַחַת
בְּקָרוֹב les Halles יִפְתַּח
וּמֵאַחֲרֵי שְׁנֵי הַצְּרִיחִים אֲשֶׁר לְ־Notre-Dame¹⁰²
שָׁמַיִם בְּצִבְעַ זַעֲפָרָן.

¹⁰³JE VOUS SALUE PARIS PLEIN DE GRACE

רִמּוֹן פּוֹאֲנֵקְרָה (1860-1934) הִיָּה רֹאשׁ מִמְשַׁלַּת צִרְפַּת בְּמִשְׁךְ שְׁלוֹשׁ קִדְנִצִּיּוֹת,
בִּשְׁנֵים 1912-1913, 1922-1924, 1926-1929, וְנִשְׂיָא צִרְפַּת בִּשְׁנֵים 1913-1920. תִּהְיֶה
לְהַבְנוֹת שֶׁהוֹשְׁגוּ בִּ"עֵידַת הַשְּׁלוֹם"; מִנְזֵר Port-Royal נִבְנָה ב־1626 וְהִיָּה קֶשׁוֹר בּוֹרֵם
הַיֵּאֲנִסְנִיזִם (זֶרֶם שֶׁל הַמַּחְשָׁבָה הַקְּתוֹלִית הַמְּדַגִּישׁ אֶת הַחֲטָא הַקְּדִמוֹן). בְּמַהֲלֵךְ הַמַּהֲפָכָה
הַצִּרְפַּתִּית שִׁימַשׁ הַמְּקוֹם כְּכֹלָא, וְלֵאחֲרַי מִכֵּן כְּבֵית יוֹלְדוֹת; le Crime et le Châtiment –
"הַחֲטָא וְעוֹנְשׁוֹ".

les Halles – לֵה אַל הוּא אוֹזֵר בְּרוֹבֵעַ הַרְאֲשׁוֹן שֶׁל פְּרִיז. בַּעֲבֵר שֶׁכֵּן שֵׁם שׁוֹק
סִיטוֹנָאֵי גְדוֹל וּמְרֻכְזֵי, שֶׁנֶּהֱרַס ב־1971 – תַּחְתּוֹ נִבְנָה מִתְחַם קְנִיּוֹת תַּת־קֶרְקַעִי מוֹדֵרְנִי,
פּוֹרוּם דֵּה אַל; קְתֹדְרֵלַת נוֹטְרֵדָאֵם הִיא קְתֹדְרָאֵלָה גוֹתִית בְּפְרִיז וּמְקוֹם מוֹשְׁבוֹ שֶׁל
הַאֲרְכִּיבִישׁוֹף שֶׁל פְּרִיז. בְּנֵיִתָּה הַחֲלָה ב־1163, תַּחַת שְׁלִטוֹן לֹאֵי הַשְּׁבִיעִי, וְהַסְּתִימָה
ב־1345. לְקְתֹדְרָלָה שְׁנֵי צְרִיחִים.

"הַשְּׁבַח לְפְרִיז, מְלֵאת הַחַן"
הַסִּימָן בַּעַל שְׁבַע הַכּוֹכְבִּיּוֹת הַמוֹפִיעַ בְּסִיּוּם הַשִּׁיר הוּא בַּעֲצֵם מַעֲרֵךְ הַכּוֹכְבִּים
שֶׁל "הַרְבֵּבָה הַגְּדוֹלָה".

הערות המחברת

* *NORD-SUD*, אחת ממסילות הרכבת התחתית של פריז. *ZAG-ZIG*, שמות של תחנות רכבת. *LION NOIR, CACAO BLOOKER* הן כרזות. Rue du bac וכו' הם שמות

* "מה נעים להסב ב־grands boulevards" עד עמ' 13 – "קללתם של ממדי הענק." זהו תיאור של ה־grands boulevards.

* "האחד במאי אין שום שושנת עמקים" – באחד במאי, *Moise de Marie*, נמכרת שושנת העמקים, בדרך כלל, ברחבי פריז; אך באחד במאי 1919, היום של השביתה הכללית, אף שושנת עמקים לא עמדה למכירה.

* ללבנה של חודש אפריל, *la lune rousse*, כך מניחים, ישנה השפעה מזיקה על הצמחייה.

* "החלונות של Les Galeries Lafayette" וכו'. במהלך ימי התענית בובות שעווה בגודל אנושי – לבושות כמו חניכי טקס לחם הקודש הראשון – מוצגות בחלונות הראווה של חנויות גדולות.

* המנזר של Port-Royal משמש כיום כבית-יולדות.